

hondo-hondotik

Alfredo Hoyuelos

(Maisua. Filosofia eta Hezkuntza Zientzietako europar doktorea)

0-3 zentroak: hezkuntza, eta ez laguntza

Jaio eta lehenengo urteetan sortzen eta egituratzen dira gizakiaren nortasunaren, adimenaren eta emozioen oinarriak, eta gizarte jarriaren oinarriak. Une horretantxe egituratzen dira garuneko zelula gehienak eta neuronen arteko konexio gehienak. Eta prozesu hori guztia behar bezala osatzeko ezinbestekoak dira elikadura egokia eta osasun ona. Eta horrez gain, berriki egindako hainbat azterlan garrantzitsuren arabera, jaio eta lehenengo urteetan oso garrantzitsua da haurrek gizartearekiko elkarreragina edukitzea eta ikaskuntzarako giro egokia eskurtzea, jaiotzen garenetik berez ditugun ahalmen izugarriak garatzen laguntzeko.

Jaiotzen direnetik haurrek dituzten gaitasunak kanpora begira gauzatzeko gaitasunarekin dago lotuta heziketa, modu orekatsuan eta behar den garaian. Eta hezitzaile, psikologo, pedagogo eta ikertzaileen ikuspegitik gero eta harrigarriagoak dira haurrak jaiotzen denetik berarekin dakartzan gaitasunak edo aberastasuna. Hortaz, herrialde eta tokiko erkidegoen lehentasuna izan beharko luke, haurren ahalmen guztien garapena ziurtatuko duten hezkuntza proiektuak lantzea.

Baina kontuan hartu behar da hezkuntza berez asistentzialtasunaren aurkakoa dela, izatez eta betetzen duen funtzioaren arabera (gizarte laguntzaileek ere beren izena aldatu zuten eta gizarte langile aukeratu, egokiagoa zelako eta zentzu peioratiborik ez zuelako).

Pobreari edo beharra duenari laguntzen zaio. Laguntza eskatzen duenean karitatea eskaintzen zaio. Gure kontzientzia lasaitzeko eman nahi dugun gutxieneko hori da. Izan ere, asistentziala den gauza ororen abiapuntu bezala baliabide gutxi dituen haurtzaroa hartzen dugu (hain zuzen, hezkuntzaren kontzeptuarekin gertatzen denaren aurkakoa), eta adin gabeak direnez (eta «zenbat eta txikiagoak» orduan eta ahulagoak), gutxienekoa emanda ere konforme gera daitezke eta geratu behar dute.

Haurtzaroko zati hori ez da kontuan hartzen ez gizarte mailan ez politika mailan. Eta horixe da 0-3 urte bitarteko haurrekin gertatzen dena. Gaur egun, Kalitatearen Legearen eskutik —izena ere ez da egokia—, hezkuntza laguntza zentro zeharminduak berreskuratzean (gogoan izan Gizarte Laguntzaren Institutu Nazionalaren mendeko haurtzaindegia), Nafarroako Gobernuak Gizarte Ongizateko Erabaki ezduinaren bitartez Legea irregularki aurreratzen duenean (Nafarroan 0-3 urte bitarteko zentroak martxan jartzeko) edo Eusko Jaurlaritzak abenduan argitaratu duen Dekretu izuti eta ambiguoan zirkulua

koadraturaren ezintasunari konponbidea aurkitu nahi zaio. Ukaezina da laguntza-zerbitzuak direla, baina, XXI. mendean gaudelarik horrelako kontzeptu bat erabiltzea itsusi geratzen denez, inolako zentzurik gabeko binomio bat asmatu dute, hain zuzen, hezkuntza laguntzazko zerbitzuak.

Laguntzaren ildotik, ase beharreko premiak dituen haur bat —*tabula rasa*— aurkezten zaigu. Haurren premiak abiapuntutzat hartuta antolatzen dira erakundeak (eta dagozkion profesionalak, prestakuntza baxuagoa edo prestakuntzarik

ez dutenak eta soldata baxuagoa dutenak) eta haurren oinarriko zainketak asetzen saiatzen dira. Haurtzaindegi izenez ezagutzen ditugu (berdin da izena aldatu edo ez, giza baldintzak eta baldintza materialak aldatzen ez badira); gurasoak lanean ari diren bitartean, hurrei arreta eskaintzen dieten lekuak dira haurtzaindegia.

Asistentzialtasunak gutxienekoa eskainiko dio haurrari eta, zinez, ahalik eta gehien eskaini beharko litzaioke: ekonomia eta kulturari dagokienez, zarrastelkeria da gizakiak hobetzeko duen ahalmena mespretxatu egiten duelako, eta errotik desagerrarazi beharko litzateke.

Asistentzialtasunaren ikuspegitik, haurra eskubiderik gabeko subjektu bat da. Arreta eta zainketak eskaini beharreko subjektu bat besterik ez da, eskubiderik gabea, adierazi beharreko aberastasunik gabea. Asistentzialtasunak ez du etekinik eman eta berak hasten eta amaitzen du zirkulua. Hortxe bukatzen da. Ez dago ezer gehiago. Gizateria osoaren aurrean adeitasunik eta errespeturik eza adierazten da asistentzialtasunaren eskutik.

Baina zergatik aipatzen da asistentzialtasuna 0-3 urte bitarteko zerbitzuez ari garenean eta ez hortik aurrerako adinez ari garenean? Nire ustez, aipatu akatsa eragiten duten hiru arrazoi daude, gutxienez. Jarraian irakur daitezke arrazoi bakoitzaren funtsa eta bakoitzari emandako hezkuntza erantzuna:

1. Hasteko, hezigarria dena alderdi akademikoarekin edo betiko hezkuntzarekin nahasten da (betidanik ezagutu ditugun eskola diziplinekin). Kasu horretan hezkuntza esatean matematika, irakurketa eta idazketa, margotzea, puzzleak egitea eta abar ulertzen da. Bien bitartean, gorputz zainketa, elikadura eta haurra garbitzea bezalako lanak asistentzialtasunaren kontzeptuaren baitan bilduta geratuko lirateke. Eta hori ez da zuzena. Adin

hauetan, esfinterren kontrola, batera bazkaltzen ikastea, garbitzea eta abar bezalako proposamenak intentzionaltasunez eta kontzienteki garatuz gero, haurrak heziketa jasoko du. Haurrek bizitzako jardura orotan heziketa jasotzeko eskubidea dute eta eskubidea betetzeko eskatzen dute; gainera, eguneko edozein unetan haurrak hezteko titulazio edo prestakuntza egokia duten profesionalak izan behar dira heziketa horren arduradunak.

2. Bigarrenik, gogoan hartu behar da ordutegi eta egutegi zabalen eskutik asistentzialtasunari garrantzi handiagoa ematen zaiola (eskolak hiru urtetik aurrera eskaintzen duen ereduarekin alderatuta). Ez da kasualitate hutsa Haur Hezkuntzako eta Lehen Hezkuntzako zenbait zentrotan 7:30etik 9:00etara luzatzen den zerbitzu bat eskaintzea; zentro horiek haurtzaindegia dira (haurtzaindegi izena jasotzen dute, ez baitago maistrarik eta ez baitago eskolaren antolakuntza arautuaren baitan sartuta). Haurrek ez dakite hezigarria dena eta ez dena bereizten; eguneko, asteko edo urteko edozein une izan daiteke hezigarria, baldin eta heziketa hori profesional egokiak antolatzen badute, material egokiak erabiltzen badira eta ratio egokiak eskaintzen badira. Haur bati eta bere familiari arreta eskaintzea, aukera eta baliabide anitzak eskaintzea, harremanak garatzea eta adiskidetasuna lantzea ez daude ordutegien edo urtaroen mende, ezta gutxiago ere; hurrei heziketa jasotzeko eskaintzen zaien aukera bat bezala ulertu behar da. Aitak eta amak lan egiteko eskubidea dute eta seme-alabak eduki ondoren gauzak erraztea edo malgutzea komeni da. Eta Haur Eskolaren erantzukizuna izan beharko luke bere antolakuntza malgutu eta familia baldintzak eta laneko baldintzak bateragarri egitea; horrekin ez dut esan nahi neska-mutilek hezkuntza erakundean denbora gehiegi igaro behar dutenik, gurasoekin egoteko eskubidea ere bai baitute. Kasu horretan eskolak ez du funtzio asistentziala garatzen; eskolak betetzen duen funtzioa soziala da. Hezkuntza esparruan alderdi soziala azpimarratzeaz gain, asistentzialtasunaren alderdi ahulak baztertu behar dira.

3. Eta nahiz eta zientzia mailan aurrerapen garrantzitsuak egin, indarrean dagoen hiru garren ideiak azpimarratzen duenez adin horretako haurrek amarekin egon beharko lukete (izan ere, ustez, amarekin bezain ondo ez

da beste inon egongo). Jendartean oso hedatuta dagoen ideia, psikologia mota eta politika mota batek indartu duena, honakoa da: haur horien amak, zoritxarrez, etxetik kanpora lan egiten badu, konponbide egokiarena da haurra aipatutako zentroetan sartzeari bertan, *zorigaitz* hurrei arreta eta afektua eskaintzeko, horixe baita, hain zuzen, garrantzitsuenena. Bestalde, hainbat ikerketen arabera baieztatuta geratu da haurrak hezkuntza zentroetara bidaltzea abantailatsua izan daitekeela (alderdi sozialak eta afektibitate mailakak biltzen dituen testuingurua), heziketa eta familiaren maitasuna elkarren artean bateragarriak egiten direlarik. Horrez gain, Haur Eskolak eraginkortasun handikoak dira familien gizarteratzea lortzeko eta ezinbesteko laguntza dira gure seme-alabak hezteko orduan.

Eredu asistentzialaren arrisku handiena da nonahiko eredu dela, haurrak txikiak direnean zenbait familiari eta gizarteari erantzun azkarra ematen diona. Politikariek ere ez diote garrantzi handiegirik ematen gai honi, ez duelako eraginik hauteskundeei begira. Eta egoera horren atzean haurren eskubideen aurreko begirunerik eza nabarmena da; zenbat eta txikiagoak izan haurrak orduan eta nabarmenagoa geratzen da bere etimologiaren esanahia (infans= hitz egiten ez duena). Jesús Palacios-ek dioen bezala, «egindako ikerketek baieztatu dutenez, hezkuntza-maila baxuen duten familien kasuan, sarriagotan onartzen dituzte laguntzazko aukerak, baina kultura gehiago eta diru-sarrera altuagoak dituzten familien kasuan, aitzitik, hezkuntza aukerei ematen zaie garrantzi handiagoa». Eta aipatu diskriminazioa saihesteko modu bakarra da (lege eta dekretu egokiak emanez) laguntza zentrorik edo hezkuntza laguntza zentrorik ez edukitzea (horretarako instalazioak, langileen titulazioak, bitarteko materialak, ratioak, eta abar aztertuko direlarik).

Beharren ikuspegi politiko batetik eskubideen ikuspegi politiko batera igarotzea ezinbestekoa da. Eskubidea kontzeptuaren definizioaren arabera «gizakiak bere bizitzako helburuak lortzeko duen gaitasun naturala edo berezkoan» eta «legeak haurren alde zehazten duen gauza oro egiteko edo eskatzeko gaitasunean» gauzatzen da eskubidea. Haurrek ez dute inoren karitatea eta eskuzabaltasuna eskatzen; gizarteak eskubideak dituzten subjektutzat hartzea lortu nahi dute. Eta eskubide horien artean, jaiotzen direnetik hezkuntza jasotzeko duten eskubidea errespetatzeko eskatzen dute. Haurrek hezkuntza jasotzeko duten eskubidea aitortzea demokratizazioan egin beharreko zerbait da.

esaldiak

«Aberri bat hautatu beharko banu, aberri hori, Saint-Exuperyk idatzi zuen bezala, haurtzaroa litzateke»

ELIAS KEREJETA

(Zinema zuzendari eta ekoizlea)

«Irakekin kontentzio politika ezartzen saiatu ginen, eta huts egin zuen»

CONDOLEEZZA RICE

(AEBetako presidentearen segurtasun gaietarako aholkularia)

«Saddam mehatxu bat da bakearentzat, munduko segurtasunarentzat eta Espainiarentzat»

JOSE MARIA AZNAR

(Espainiako gobernuburua)

«Beste babesle bat bilatuko dugula uste dut, baina sistema honekin jarraitzeak ez du zentzurik»

JOSE MIGUEL ETXABARRI

(Ibanesto.com taldeko kirol zuzendaria)